

Praktisk info-hantering

Författare: Jimmy Lindsjö

Publicerad 2 juli 2017

Informationshantering är en av de största utmaningarna idag.

Svårigheten beror inte bara på gigantisk mängd info utan även karaktären hos infon samt våra olika förmågor att hantera. Dessa faktorer påverkar vårt mående och agerande.

Det är en oerhört spännande men krävande tid vi lever i, och den omställning vi är mitt i känns ibland kaotisk, vilket gör att vår informationshantering (IH) behöver hålla hög kvalitet.

För att nå kvalitativ IH behövs frisk hjärna, höjd medvetenhet, textanalys & begreppsförståelse, beredskap att ändra sina attityder & referensramar, en vilja att neutralt betrakta två olika ståndpunkter samt tålamod att bearbeta info innan du agerar. [Se checklistan på nästa sida.]

Detta info-blad ska underlätta att nå kvalitativ IH. Texten kommer inte att säga vad som är sant eller falskt, utan snarare ge läsaren verktyg att själv avgöra.

Allt är information i någon form: Lögn, skvaller, åsikt, recension, referat, teori, faktum och sanning – som kommer från t.ex. böcker, internet, samtal - är skapade av **människor**.

När du läser av din omgivning/naturen eller tar emot kroppens signaler, är det info från **naturen**.

Vi utsätts för olika typer av info varje dag - som vi måste hantera ... medvetet eller omedvetet.

Info måste bearbetas och sättas i sammanhang för att bli kunskap, som sedan praktiseras på olika sätt.

Vetenskap är en plattform för att bilda kunskap och försöka bevisa teorier. Sanning är det vi i nuläget enas om utifrån samlad kunskap.

Exempel på tidigare sanning: Jorden är universums mittpunkt. Vad blir nästa sanning att ändras?

Kunskap och sanning är mänskligt subjektiv och förgänglig – till skillnad från naturens sanning.

Kvantitet och kvalitet På väldigt kort tid har människan kraftigt ökat informationsflödet. Ett viktigt första steg är därför att *begränsa* mängden info vi exponeras för och tar till oss - mänsklig info vill säga. Den socialt konstruerade infon dominerar våra liv och tränger undan naturens info (inkl kroppens signaler), vilket leder till att när vi väl försöker tyda naturens info så är vi otränade ... vilket sammantaget gör att vi har svårare att ta hand om oss. Sanning och verklig hållbarhet finns i naturen, och om vi inte förstår naturinfo kommer vi inte att bli tillräckligt sanna och hållbara.

Kvaliteten är en lika viktig faktor: Informationens typ, karaktär, syfte, förpackning – och vår hantering av infon - avgör hur den påverkar oss.

Varning för **destruktiv monokultur av info**: Det som kallas normalmedia/mainstream media dominerar både utbud och efterfrågan (vare sig det gäller nyheter, reklam eller underhållning). Majoriteten av dagens info är digital och ofta propagandistisk (tankestyrande, känslomässig), negativ och separerande. Dessutom kan infon, tack vare snabb teknikutveckling och dålig reglering, ibland gå direkt till vårt undermedvetna (t.ex. via doft som går direkt till hjärnans känslo-centra). Känslor dominerar över förnuft i kommunikation.

Monokultur i Sverige exemplifieras av mediakoncernen Bonnier som äger mer än 200 media (inklusive undervisningsmaterial till skolan).

Nyheter, underhållning och reklam serveras till oss (vi *söker inte aktivt* efter specifik info utvald av oss själva), och då finns en större risk för vilseledande info. Men även när vi aktivt söker finns denna risk:

Google: Världens största och mest använda sökmotor. Kan vilseleda via begränsade sökträffar eller via styrning pga reklam och algoritmer, och vi vilseleder oss själva genom att inte vara medvetna om det. Det finns andra digitala sökmotorer: Dogpile; DuckDuckGo; Ecosia; Good Gopher m.fl.

Wikipedia: Världens största digitala uppslagsverk har en stor brist i kontrollen – vem som helst kan lägga till info och det är oklart vem som agerar ”polis”. Alternativ: Vetapeda; TruthWiki; Britannica m.fl.

Facebook: Här söker vi inte info på samma sätt, men mängden info är stor och den är delvis anpassad via algoritmer som följer ditt beteende (och skapar likriktad info, s.k. "filterbubbla").

Dessa punkter underlättar info-hantering. Var medveten om hur dina känslor och attityder ev påverkar din info-hantering medan du går genom denna lista:

1.1 Behöver jag denna info (passiv)? Kan den vara nyttig för mig på något sätt? *Om du svarar "nej" på dessa frågor bör du inte ta del av infon, och behöver isf inte göra följande punkter.* Resultat: Minskad mängd info du behöver hantera.

1.2 Söka info (aktiv). Anpassa kanaler och källor för att ge ett så neutralt och mångsidigt svar som möjligt på dina frågor. Ex: Om du vill veta om en produkt är giftig lär du få olika svar om du frågar en kemist, en skvallerblaska eller ett företag som säljer produkten. Frisök på nätet: Variera både sökfraser och sökmotorer för att få ett brett och mångsidigt sökresultat.

2. Vad säger infon egentligen? ("Ordförståelse") Finns det *ett* tydligt budskap eller flera? Framgår det vad syftet med infon är? Tänk på att skeptikers retorik och tekniker vid argumentation kan användas åt båda håll.

3. Källgranska. Var kommer infon ifrån ursprungligen? Om infon är en åsikt bör man hitta ägaren till den (primärkälla) – t.ex. en oklippt videointervju, om man inte har möjlighet att direkt fråga ägaren. Om det gäller statistik, kan man vända sig till skaparen eller till myndighet inom aktuellt område. Man kan även granska djupare än primärkällan (t.ex. följa pengarna) för att hitta ev jäv som ökar risken att infon är vinklad eller osann. *Hur* är infon skapad? (Det kan vara en bild som är lätt att ändra t.ex.)

4. Sannolikhetslära. Om ursprungskällan brukar ha en viss åsikt/attityd, är det sannolikt även denna gång – men inget måste. Denna text kan vara ett undantag – på samma sätt som en skvallertidning kan få till en neutral, granskande och "sann" artikel.

Måste det vara sant *eller* falskt (absolutism)? En artikel kan väl innehålla både sanning och lögn, eller vara så neutral och öppen att man inte kan bedöma sanning & lögn?

Gör skillnad på författare, budskap och info-kanal. Dessa tre komponenter bör bedömas var för sig. (*Jämför ett scenario där privatperson skriver om sin vardag på sin privata blogg, med ett scenario där en journalist skriver om en värdeladdad samhällsfråga på en plattform där många olika författare skriver.*)

5. Tid och tålmod. För att göra en rättvis bedömning av en tidning/författare/politiker/forskare bör man följa den en längre tid – och helst göra punkterna ovan samtidigt. Detta kräver tålmod och långsiktighet (till skillnad från dagens kortsiktiga affektagerande i sociala medier).

6. Reaktion och aktion? Efter textanalys och bedömning av infon är det dags att välja om du ska agera eller inte. Har din bedömning påverkats av dina känslor och attityder? Hur har du reagerat under processens gång, och kommer det att märkas om du agerar med infon nu? Finns det något syfte med att agera, eller inte agera? Om du agerar – hur bör du gå till väga?

Testa gärna (mallen/punkterna ovan) med att använda egna exempel.

Om du inte kommer på något eget kan du leta exempel som rör ämnena: NATO; Strålning; Vaccin.

Dessa ämnen behandlar värdeladdade frågor och har ofta tydliga motparter/sidor. Har du redan valt sida i någon av frågorna, och hur påverkar det i så fall din hantering? Påverkas du av vilken median eller skribenten var? Utöver skribenternas retorik, har du lätt eller svårt att bedöma sanningshalt/ämneskunskap?

Psykologi Det är vanligt att folk lätt accepterar sådant som de redan är övertygade om/gillar, medan de är skeptiska och kräver forskning för sådant de inte gillar eller inte känner till. Känslan av obehag när din världsbild motsägs kan påverka förståelse och värderingar vilket försvårar IH.

Man bör även förhålla sig filosofiskt och andligt till infon – t.ex: Hur påverkar denna info mitt liv egentligen? Spelar den någon betydande roll för min existens ... idag ... om 20 år? Ibland är det viktigare att ställa frågor än att ge svar (till sig själv eller andra). Och en positiv hållning underlättar.

Din reaktion på infon är ibland viktigare än infon i sig. Genom att öka medvetenheten om hur vi tolkar info och tänka efter innan vi pratar/skriver så ökar chansen till bra info-hantering och kommunikation (vilket brukar leda till färre konflikter). Detta har aldrig varit viktigare ... vill jag påstå ... utan att hävda sanning ...

En längre version inklusive källor finns digitalt, tillsammans med två kompletterande artiklar, på milken.se.